

S 6199

40

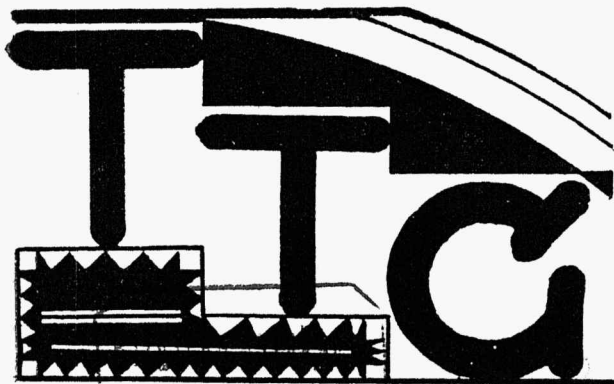
4-8

NR. 4/5

JAANUAR/VEEBRUAR 1940

XII AASTAK.

TARTU II GÜMNAASIUMI,
TARTU II PROGÜMNAASIIUMI JA TARTU II REAALKOOLI HÄÄLEKANDJA

Nr. 4/5.

S. 6199
(27.5.41)

57 4675
22. veebruar 1940.

XII aastakäik.

Väljaandja: Tartu II Gümnaasium. Pea- ja vastutav toimetaja: K. Raud, abi A. Raielo. Tegevtoimetaja: L. Pullerits. Toimetuse liikmed: H.-L. Imelik, T. Kudeviita, L. Laursoo, V. Lepasson, A. Mägi, H. Parmson, V. Saral. Kunstiline nõuandja: J. Hirv. Talituse juhataja: V. Käpa. — „TTG” ilmub 8 korda aastas igal õppekuul, välja arvatud augusti- ja septembrikuu. Tellimishind aastatellijaile 25 s. number, kuu- tellijaile 30 senti number.

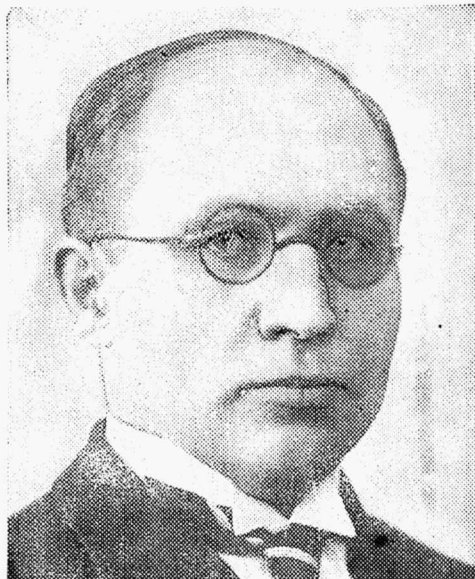
Rohkem rahu, koostöö-mõtet ja oma maa armastust!

Praegusel erakordsel ajal on väga vajalik, et rahva ja tema üksikute liikmete vahel rahu ja koostöö-mõte ning -side aset leiaks.

Et sel puhul ei pruugi olla kõik ühel arvamisel, kuid teatav leplik koostöö peab siiski olema. See on tingimuseks, et üks rahvas raske olukorra tervikuna saaks üle elada. Ütlen otsekoheselt, et kõikide meie rahvakihtide juures olen märganud seda tahet, nii põldu hariva rahva kui ka tööliste ja mitmesuguste teiste elukutsete juures. Sel viisil tahe ühiselt töötada ja ühiselt aru saada praeguse aja raskustest näib olevat eesti rahva seas väga üldine. Selleks aga, et see tahe tööpoolest ennast tegelikult elus väljendaks, on vajalik, et riigivõim ja kogu rahvas õiglaselt

suhtuks elanikkonna elulistesse tarvetesse. Kui edaspidi need raskused veelgi suurenevad, siis seda rohkem on vajalik, et see pisut, mis meie käsutuses seisab, oleks õiglaselt korraldatud kogu meie elanikkonna jaoks. Ja selles seisabki meie edaspidine koostöö ja rahu kandmine. Ma tean, et säärane õiglane suhtumine kõigisse elanikkonna kihtidesse ei ole kerge toiming, sest see, mis näib ühtele vähesena, võib teistele tunduda rohkena, ja see, mis ühtele tundub rahuldavana, tundub teistele puudulikuna.

Ma tahan loota, et kui see mõte ja teadmine, et meie rasketel aegadel peame kokku hoidma ja üheskoos oma nõudeid vähemal arvul rahuldama, meie rahvas läbi tungib, siis oleme tugev rahvas ja

Peaminister prof. J. Uluots.

siis jõuame ühistes raskustes elukriis-
tiku veerel kõndides end siiski hoida ja
säilitada.

Jääb järele vaid küsida, kas meil
pruugib niisuguseid ohvreid tuua, kas on
meil niisuguseid enesekit-
sendusi tarvis ette võtta. See
küsimus on suurema ulatusega ja seisneb
selles, et kas meil on lootust niisuguste
enesekitsenduste abil jõuda teatavaile
töelistele ja töenäolistele tulemustele.

Ma olen sügavas veendumuses, et
rahvad on ikka lähemalt seotud selle
maaga, kus nad asuvad. Iga maa, kus
üks rahvas asub, on tõepoolest see taime-
lava, mille kaudu ja mille abil see rahvas
üldiselt oma elujõudu võib saavutada.
Ma ütleksin veel rohkemgi, et maa, millel
teatav rahvas asub, ühes kõige selle õhu-
ruumiga, mida see rahvas endale sisse
hingab, ongi õieti see suurus, millega
rahvas on seotud kogu maailma laotusega.
Maa on seega igavik ja maa kaudu ja
abil ongi rahvas seotud igavikuga.

Sellelt seisukohalt küsime siis, mis-
sugune on eesti rahva taimelava ja kas

see rahvas võiks püsida, kes sellel maa-
alal asub. See maa, kus asume, pole olnud
sadade ja tuhandete aastate jooksul mitte
vaikne koht, vaid see on olnud maaks,
kust mitmesugused tõmbetuuled on üle
käänud nii idast ja läänest kui ka põhjast
ja lõunast, Aga selle maa asend ise on
seda rahvast õpetanud siin elama.

Eesti alal on tema rahvas hoidnud
tugevasti oma maast kinni. Meie teame,
et iga taim, mis surub oma juured süga-
vasse maapinda, ei ole põua ega teiste
ohtude poolt kergesti hävitatav. Taimed,
mis tugevasti oma juurtega on tunginud
maapinda, elavad ja kannatavad üle ka
kõige raskemadki põuaajad. Sääraseks
taimeks on osutunud ja osutub ka edas-
pidi eesti rahvas oma maal.

Ma tahan sellega ütelda, et eesti
rahval on palju elujõudu ja
erilist suutmist oma maast kinni hoida.
Ja see viimane on olnudki tema elujõud.
Ja sellepärast, kuigi ajaloo jooksul on
tulnud siia võõraid idast ja läänest,
põhjast ja lõunast, ei ole nad sisse juur-
dunud: nad on olnud väline kiht ja vaht,
ja kui on tulnud teised tuuled, siis nad
on siit läinud, kuna meie rahvas on jäänud.

Kui kõike seda tähele paneme, siis
mul on ikka usk sellesse maasse, kus
meie esivanemad mäletamata aegadest
saadik kuni praeguseni on elanud. Meie
rahvas, kes oma maaga nii tihedalt on
seotud, on selle tõttu kasvanud ühtlaseks
rahvaks, kes igasugustele külmadele ja
tuiskudele on suutnud vastu panna. See-
pärast arvan, et see rahvas on see, kes
oma maad hinnates ja armastades ning
oma jõudu silmas pidades oskab ka praeg-
ustel aegadel kitsastelt purretelt üle
minna teisele poole kuristikku, ja seda
mitte lahus, vaid üheskoos, mitte nii, et
üks langeb, vaid sel teel, et kõik hoiavad
üksteise käest tugevasti kinni, ja kui üks
peaks purdelt langema, siis teised tõsta-
vad ta üles ja lähevad jälle üheskoos. See
on rahva saatus, kes tahab päästa ennast,
oma jõudu, oma riiklikku ja ühiskond-
likku elu ning olemist ja ka oma tule-
vikku.

(Katke peaminister prof. J. Uluotsa kõnest Tartumaa rahvus- ja
noortepäeval „Vanemuises“ püha-
päeval, 11. veebr. s. a.)

Henrik Visnapuu 1890-1940.

Henrik Visnapuu looming:
 luuletuskogud: „Amores“ 1917, „Jumalaga, Ene“ 1918, „Talihari“ 1920, „Hõbedased kuljused“ 1920, „Valit värsid“ 1924, „Ränikivi“ 1925, „Maarjamaa laulud“ 1927, „Puuslikud“ 1929, „Tuulesõel“ 1931, „Päike ja jõgi“ 1932, „Põhjavaalgus“ 1938; poeemid: „Jehoova surm“ 1927, „Parsilai“ 1927, „Saatana vari“ 1938; draamateosed: „Meie küla poisid“, „Madaam Sohk ja tema pojad“, „Kuus venda“, „Maa-alused“, „Otepää all“, „Maa vabaduse eest“, „Killamägedel“, „Tõivupüha“, „Keisri usk“; esseede-kogu: „Vanad ja vastsed poeetid“.

Kodumaa laul.

Maarahva, talupoega vaba maa,
 jää vabaks sa, jää seisma sa!
 Mis keegi künnab, külvab — lõigaku,
 tööd ainult omaks hõigaku!
 Jää vabaks sa, jää seisma sa!

Tööliste, meremeeste vaba maa,
 jää vabaks sa, jää seisma sa!
 Mis eales keegi loob siin vaevaga,
 või randa juhib laevaga
 on kõigile. Jää vabaks sa!

Töö, mure, laulu vaba kodumaa,
 jää vabaks sa, jää seisma sa!
 Kus kohal eales taevakaartega
 või meredega, saartega
 maa ühineb, jää vabaks sa!

H. Visnapuu.

Mõnda Henrik Visnapuust kui kaasaegsest tuttavast.

Henrik Visnapuu, äsja viitkümmet aastat ületanud poeet, põlvneb, nagu teada, Helme Leebikust. Ta Leebikus elanud esivanemaist on talletunud teatmeid Helme kirikuraamatus juba XVIII sajandist, s. o. mõned aastakümned pärast Põhjasõda. Ja Henrik Visnapuu isegi on sündinud Leebiku Maardinal, veetes selle valla piirides ja lähikonnas ebateadlikuma osa oma lapseeast. Henrik oli nelja-aastane, kui ta vanemad Kaspar ja Eva irdusid Leebikust ja asusid Tartumaale, vahetades siin tihti elamis- ja teenistuskohhti, viibides Vana-Konguta metsavahikohal, sama valla Majala külas, Meeri mõisas, Reola mõisas, Vana-Kuuste Tööraste karjamõisas, Tammistu mõisas, Tartus, Vasula mõisas jne. Sellest sõltuvana sai ka Henrik Visnapuu oma koolihariduse Tartumaa koolides ja Tartus (Reola vallakoolis, Vana-Kuuste min.-koolis, Tartu linnakoolis ja Saadjärve min.-kooli pedagoogikaklassis), kuni õiendas 18-aastasena algkooliõpetaja kutseeksami Narva gümnaasiumi juures, saades samal aastal ka kooliõpetajakoha Võnnu kihelkonda Kastre-Peravalda Ahunapalu vallakooli. Siis kirjutati aastat 1907.

Mulle anti õpetajaõigused aasta hiljem, s. o. a. 1908, ja sel aastal

oligi mul esimene kokkupuude Henrik Visnapuuga. Oli välja kuulutatud õpetajate valimised Haaslava valla Sillaotsa ja Igevere koolile, kusjuures töötati ka rohkem palka maksa kui mujal valla-koolides. Ühel rõõmsal sügispäeval olin minagi kohal, leides ees kümmekond võistlejaid-ametivendi. Nende hulgas oli ka Henrik Visnapuu — oonuke, vilaja pihaga ja lõdva kehakonstruktsiooniga noormees, õrnade udemetega ümber suu, kaks kuube ülestikku seljas ja — kui ma ei eksi — ka püstkraelises vene lõikega särgis. Aga ta ajas julget ja trotslikku juttu, tundes end teiste õpetajakandidaatide ja valijameeste keskel õige vabana. Muude kõneluste hulgas paistis silma, et ta oli usna hästi teadlik K. Kautsky'ist, K. Marx'ist, L. Büchner'ist, E. Haeckel'ist ja võib-olla Fr. Nietzsche'stki. Eks olid ju nende nimedega seotud poliitilise ökonoomia, loodusfilosoofia- ja üliinimese-teooriad, mis olid noil ajal väga moes õppiva noorsoo eriharrastusena. Mind isiklikult need teooriad olid huvitanud vaid niipalju, et mõne teose teiste õhinal läbi olin lugenud. Seepärast kuulasin tavaliselt teiste arutlusi neil teemadel pealt, hümatades mõne sõna sekka, et mitte päris võhikuna ennast näidata. — Haaslava valimiste tagatipp

oli, et praegune Tartumaa koolinõunik G. Reial sai koha Sillaotsa kooli, mina aga Igevere kooli, Visnapuu langes välja.

Teenides Igeveres kuulsin, kuidas Henrik Visnapuu Ahunapalus vedas vägikaigast puruvanameelse ja iseka Võnnu pastori August Varesega ja tõgas teda vestetega K. A. Hindrey poolt toimetatud pilkelehes „Sädemed“. (Muide oli

...

...

puu ja Koeru Haridusseltsi kooli juhataja J. Sõster sattusid vaidlema nooreestluse ja saksa kirjandusloolase Scherr'i vaatekohtade üle, kusjuures H. Visnapuu oli aktiivsem pealetungija.

Möödus rida aastaid. Mind viisid elu keerdkäigud Tartust tükiks ajaks eemale. Visnapuu oli Koerus ainult ühe aasta ja siirdus siis

Kavastu valla Tähemaa algkooli...

... aastal 1877 lahkunud H. ...

oheldamatute rövetsemiste ja ise-äratsemiste kõrval ka palju uusi, julgeid ja omapäraseid aine- ja tundesuundi. Üks oli kindel: Visnapuu on astunud ajalukku.

Tuli enamlaste pealetung ja Vabadussõda. Sõjapõgenikuna viibisin lühemat aega Tallinnas. Siis see vist oligi, et „Estonia“ teatri-saalis peeti mingit „Siuru“ kirjandusõhtut. Igatahes nägin ma üle hulga aja jälle H. Visnapuud palgest palgeste. Ta ilmus nähtavale „Estonia“ laval kulisside tagant helehallis nooblis ülikonnas, hästikorraldatud frisuuriga, ristlips triiksärgil, krüsanteem nõõpaugus. Milleks ta lavale ilmus ja kas ta midagi ka ette kandis — ei mäleta.

1919. a. kolisin Tartu. Nüüd võisin kohata H. Visnapuud tihti, kuigi ta oli 1921. a. 6 kuud Venes ja a-st 1922 kolm semestrit Berliini ülikooli filosoofia-teaduskonnas edasi õppimas. Minu Tartu tulles läks „siurutsemine“ veel vana inertsi mõjul edasi. Kohtasin Visnapuud Kunstiühingu „Pallas“ kirjandusõhtutel Lossi tänavas. Olin kord „Vanemuises“, kui Visnapuu laulva monotoonse häälega kandis ette oma luuletusi. Elasin kaasa ka demonstratsioonile, kui „Vanemuises“ pilluti soome tantsijatari Gripenberg'i mädamunadega, kus mitmedki kirjanikest said publiku poolt kannatada.

Visnapuu ja Gailit, Gailit ja Visnapuu — kaks elurõõmsat, ülimeelikut ja üliljulget luuleselli — olid tookord kõikide tähelepanu-

ja kõneobjektideks. Siis elasid nad hästi ja laialt. Kõlin-kõlin käis nende ees ja taga, kui nad kuhugi ilmusid, olgu Tartus, Tallinnas, Viljandis või Kuressaares. Kuid siis võisin Visnapuud vaid kaugelt vaadata ja imestella, mis on saanud visa tahtmise ja püüdega Kastre-Peravalla Ahunapalu koolmeistrist.

Kui „Siuru“ liikumine pärast 1920. a. vaibus, taltusid ka Visnapuu ja Gailit, muutudes kordkorralt harilikkudeks inimesteks. Siis olime Visnapuuga niivõrd lähedased, et andsime teineteisele kätt ja ajasime pikemat juttugi Tartu publiku kooskäämiskohtades ja Eesti Kirjanduse Seltsis, kus minagi olin tol korral väikeselt „asjamees“.

Jälle läks aastaid. Algas ilmne mahakäämise-aeg nii eesti kirjanduslikus kui ka majanduslikus elus. Visnapuu elas ikka Tartus. Kerge tal siin ei olnud. Loomingulisel alal ta ju produtseeris ikka edasi, muutudes üha kainemaks ja täiuslikumaks. Aga majanduslikud ja perekondlikud mured löid mehe päris maha. Nukrana ja raskemeel-sena liikus ta ringi. Ja polnud siis ka ta elul särtsu ega jutul suurt jätku, kui ta seltskonnas viibis. Meie tutvus noil ajal oli ainult tere-tutvus, kuna isegi olin mee-olult samuti nässus.

On juba möödunud aastaid, kui Visnapuu asus elama Tallinna kindla- ja kaunis kõrgepalgalistele kohtadele. Praegu toimetab ta „Varamut“. Näen teda ainult neil

korral, kui ta Tartus käib. Ta on endiselt tõsine, kuid märgatavalt iseteadvam kui enne Tallinna siirdumist. Kindlasti on ta oma eluga rohkem rahul kui Tartus olles. Meie tutvus on jäänud, kuigi ainult tere-tutvuseks.

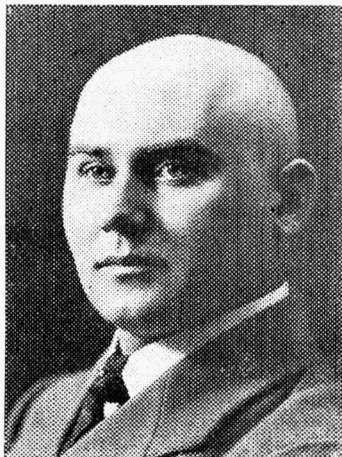
Aga huvitav on olnud Visnapuud jälgida kõrvalt passiivse vaatlejana üle kolmekümne aasta. Mind jättis ükskõikseks ta noorpõlve opositsioonivaim ja teooriatesse sukeldumine, kuigi see kõik küll arendas tema vaimset poolt. Mulle meeldis aga väga tema visa rünnak poeeditiitlile ja lakkamatu püüd

kõrgema hariduse poole — kõige kiuste nii ebatõhusais oludes, nagu need tol korral olid. Ka siurutsev Visnapuu meeldis mulle, sest oli aeg, kus oli tarvis raputada vanu pehkinud traditsioone. Tundsin ühtlasi südames kaasa, kui Visnapuul olid rasked ajad, kuigi polnud juhust ega tarvidustki sellest pihvida, sest hädaldamine ja asjade „klaarimine“ on vaid tühi sõnade raiskamine. Juba kauemat aega loen aga suure rahuldustundega H. Visnapuu küpse luulet, kuna vanamehelik ja „omil jalul“ püsiv isik pole vaatlemiseks enam kuigi huvitav.

K. Raud.

Johannes Barbarus 50-aastane.

Johannes Barbarus (kodanikunimega Vares) on sündinud 12. I 1890 Heimtali Kiisal Viljandi lähedal taluripojana. On õppinud Heimtali vallakoolis, Viljandi khk.-koolis, Pärnu gümnaasiumis ja Kiievi ülikoolis, kus omandas arsti kutse. Olnud arstiks Maailmasõjas, Eesti Vabadussõjas ja Pärnus, kust siirdus 1. a. lõpul Tallinna. — Temalt on ilmunud 12 luuletuskogu: „Fata-morgana“ 1918 „Inimene ja sfinks“ 1919, „Katastroofid“ 1920, „Kolmnurk“ 1921, „Vahekorrad“ 1922, „Geomeetriline inimene“ 1924, „Multiplitseerit inimene“ 1927, „Maailm on lahti“ 1930, „E. V.-r.“ 1932, „Tulipunkt“ 1934, „Memento“ 1936, „Kalad kuival“ 1937.

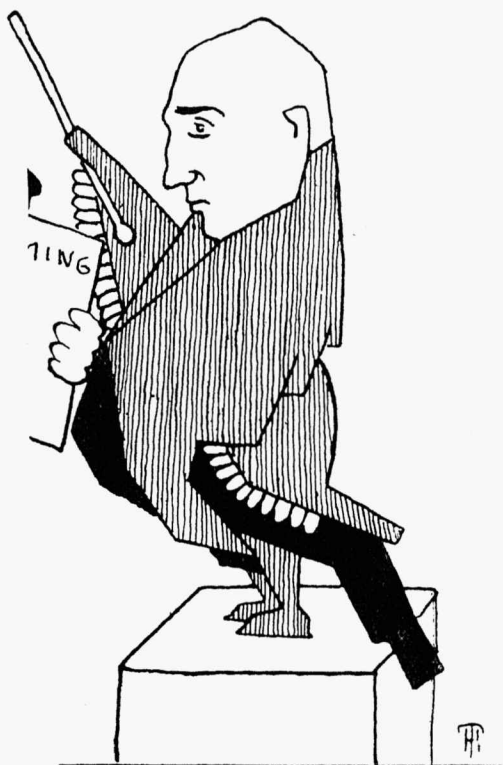

Ürgelemendid.

Alguses polnud sõna,
 — oli joon.
 Polnud harmoonilist kõla,
 — oli toon.
 Maakera vettinud risu
 peksis torm,
 polnud väärtuslist sisu,
 — oli vorm.
 Oli möödeta keha,
 kontuuritu hing, —
 sõõr, millel unustet teha
 ümbritsev ring.
 Lehvis vee peal kurvana
 looja vaim,
 ei pakatand urvana
 klorofülliline taim.
 Oli algusen antud vaid kest
 — õudne ruum,
 ilma löi jumalik žest
 — tahtmine kuum.

J. Barbarus.

Joh. Barbarus — ürgjõuline konventsionaalse ründaja, kirglik vaimne revolutsionäär ja ego-geeniuse tunnustaja, ülimumoodsate kunsti- ja kirjandusvoolude austaja

Joh. Barbarus karikaturisti
 poolt nähtuna.

ja harrastaja, eriti suur novaator-katsetaja värsitehnika alal. Akmeismi, adamismi, kubismi, konstruktivismi, simultaneismi jt. uusimate voolude esindaja eesti luules.

Nõmmetüdruk.

Väike mustapäine tüdruk istub avaral nõmmel keset punavat kannarbikku kaldpinnalisel kivil, vahib vikerkaarivärvilisse õhtutaevasse ja otsib esimesi heledapõselisi tähti laias ning otsatus pilvedemeres. Ta on päris üksi haabadega äärestatud lagendikul, seltsiliseks vaid üha kõvenev tuul, mis sasib hoolimatult ta musti kiharaid ja vanade haabade värisevaid lehti. Sügisõhtu sirutab oma külmad käed vaikse nõmme poole, pime septembriöö piilub vargsi punapõselise nõmme avaraisse kambresse.

Nõmmetüdruk istub vanal samaldunud kivil, vaatleb üksikuid kahvatuid valguslätteid unises taevas ja ei kavatsegi veel lipata üle nõmme metsa ääres kükitavate hoonete suunas. Ta ei hooli sellest, et tujukas tuul mängib oma vallatud mängu ta pigivärvilisis juukseis, et haavad ikka ägedamalt oma sõõrikuid lehti väristavad ja et öökull hõikab kojukutsuvalt ta kodutalu õues kasvavate puude otsast. Väike tüdruk seab kindlamiini suurte lilledega kaunistatud sitsrätiku ümber oma kähara pea ja tõmbab õhukse seeliku rohkem ümber päevitunud sääрте, mis on kahtlaselt siniseks tõmbunud. Käsi-varred aga otsivad kaitset tuule eest väikeses jakis, mis oma nooruspäevil pidi küll olema kindlasti tumesinine, kuid mis nüüd esindab mingisugust ebamäärast värvi. Selliseis riideis sarnaneb üksik nõmmekasvandik nii väga selle toreda

mustlastüdrukuga, kes suvel ringi hulkus ja isegi nõmmetalus käimata ei jätnud.

Väike kivil istuja ei märkagi, et ta päris väriseb külmast, et õhtu ikka rohkem ööks muutub. Kogu aja silmitseb ta nõmme teises ääres kulgevad metsateed, mis kaob kohati vanade haabade vahele ja millel nähakse harva mõnd teekäijat. See vaikne teekene saab alguse metsa taga asuvast metsavahi talust ja teda kasutab liiklemiseks peamiselt metsavahirahvas. Üksikule tütarlapsele varases septembriöös on see tee suureks huviobjektiks, teda vaatleb ta juba tüki aega tüdimust tundmata. Aegajalt seab ta ikka kirevat sitsrätikut rohkem ümber tumedate juuste, kohendab õhukest jakki ümber ülakeha ja suunab siis jälle silmad nõmme teise äärde.

On juba nii pime, et ta vaevalt eraldab tee ääres kasvavaid haabu käharaist ja saledaist mändidest, mis piiravad teerada metsa poolt, ja looklev rada ise on hoopis uppunud sügisõhe. Teraselt kuulatab ta igat krabinat ja häält tuulises öös, kus tantsivad öövaimud oma mustades mantlites ja vilistab tantsulugusid vallatu tuul.

See, kelle samme väike tüdruk juba kaua kannatlikult on oodanud, ei ilmu aga ikka veel hämarale metsateele, olgugi et mustapäine metsade tütar tema pärast juba kaua kivil kõssitab ja jõulisi tuulepuhanguid talub. Ei ilmu poissi metsavahitalust, kes lubas teda

kaasa võtta peole, mis peetakse all külas.

Väike ootaja pole kunagi varem külas peol olnud ega teagi, kuidas pidu peetakse. Ainult niipalju on ta kuulnud, et peol tantsitakse ja et sääil on väga lõbus. Seda on talle jutustanud sama poiss, keda ta kannatlikult ootab heledate tähtede pilkavate pilkude all ja kes ikka veel ei ilmu vanade haabade vahelt. Tüdruk on veendunud, et poiss tuleb, sest oodatav Metsavahi Juku on alati pidanud oma sõna. Väike käharpa otse väriseb rõõmust, kui ta mõtleb eelolevale peole ja kõigele muule, mis sellega on ühenduses ja millest Juku on pajatanud palju huvitavat. Kujutlusis näeb ta ennast juba ruttavat Jukuga hämaral teel küla poole, saatjaiks vaid öökulli huiked ja sügistuule üdini tungiv laul.

Metsavahi Juku on ainuke noorur, kes talle on lähedasem ja kellega koos on ta sageli järvel sõitmas käinud ja mööda metsa luusitud. Ainult Jukuga on ta julgenud minna kaugetesse metsadesse linnupeski otsima ja mustikaid korjama. Väike tüdruk on olnud alati uhke Juku sõprusele ja see uhkus kasvas veelgi, kui poiss teda tänaõhtusele peole lubas viia. Selles uhkuses ei oska ta isegi olla pahane metsavahi pojale, kes laseb tal ennast kaua oodata jahedas öös, käed jakivarukatesse peidetud ja seelik kõvasti ümber jalgade mässitud.

Kogu nõmm hingab külma udu väikese pidulise üle, kes kõssitab üpris abitult kivil. Üha rohkem

tähti ilmub taevasse ja kuugi piilub aegajalt pilvede tagant, kuid poiss metsa tagant ei näita ennast ikka veel. Mustapäine metsade tütar muutub rahutuks. Silmad kinnituvad kõvemini metsateele ja kõrvad püüavad tabada jalaastumisi. Kuid keegi ei kõnni üksikul rajal ega tekita krabinat oma tulekuga. Kindlasti on all külas juba pidu alanud ja rõõmsad noored tantsivad heledasti valgustatud ruumis, mida ei ole ta küll näinud, kuid millest on Juku rääkinud. Öine ootaja tunneb juba pisut pahameeltki poisi üle, kes laseb ennast kaua oodata, ja väike hirmgi pimeduse ees poeb vasardavasse südamesse.

Siis äkki kuulduvad sammud metsateel ja valvas kõrv tabab aeglasi samme uniste puude vahel. Kuid vahtimisest väsinud silmad ei leia siiski veel kedagi. Kannatlik ootaja ei eralda tulevat kogu enne, kui ta on jõudnud juba kaunis lähedale kaldpinnalisele kivile. Kiiresti tõuseb tüdrukuke kivil, et rutata vastu hilisele teekäijale, kuid seisatab, kui märkab, et võõras ei olegi see, keda ta on oodanud. See, kes on sattunud oma hilisel rännakul nõmmele, ei ole mees, vaid naine, vana eideke, käes kõver kepp, millele toetub astudes. Kui ta juba päris kivi juurde on jõudnud, tunneb tütarlaps võõras ära külast päritoleva eide, kes sageli on käinud ta kodus, üksikus nõmmetalus.

Eideke nagu ehmub pisut, kui ta silmab väikest kogu hämaral nõmmel, ja astub kiiremini edasi. Väike

ootaja aga, keda öökulli kisa koduaiast on üpris ära hirmutanud ja metsade laul araks teinud, ei julge enam istuda üksinda keset öist pimedust. Ta ruttab vanakesele järele ja peatab selle, kes on väga imestunud, kui märkab, et ta peataja ei ole keegi muu kui metsade süles asuva talu ainuke peretütar.

Kortsuspõseline ja kepi najal ruttav eideke saab aru, et nüüd pole tal enam tarvis hirmu tunda ega rutata, ja istub samale kivile, mis oli oma süles hoidnud kannatlikku ootajat. Tõmbab triibulise salli rohkem laubale, seab oma kõvera kepi kivi kõrvale ja tõstab siis vanadusest nõrgaks jäänud silmad tüdrukule, kes seisab ta ees. Vanakesele omase uudishimuga pärib ta põhjuse järele, mis sunnib väikest käharpesid viibima hilisel öhtul pimedal nõmmel.

Tütarlaps mõtleb, kas usaldada võõrale oma saladus, kuid samas arvab, et ega sellest ikka midagi paha ole, ja lausub võimalikult ükskõikselt, et ootab metsavahi poega, kes on lubanud teda viia alla külla peole.

Eide näole ilmub naeratus ja ta hääles tundub pisut pilgetki, kui ta endale omase aeglusega igat sõna rõhutades lausub: „Rumal laps, kas sa siis tõesti selle poisikese pärast külmetad ennast vilus öös!” Ja terasemalt vaatab ta mustapäist tüdrukut, kes väriseb kogu kehast. Õhuke jakk ei suuda ju küllalt soojendada ja ega seelikki palju sooja anna, sest öö on niiske ja külm.

Tüdruk tõmbab suurte lilledega

Helene Lang
„Nõmmetüdruku” autor.

kaunistatud rätiku rohkem silmadele, et mitte näidata pisaraid, mis piiluvad tihedate ripsmete tagant ja mida ta ei suuda tõkestada. Kauane ootamine ja eide sõnad, mis nimetasid poissi, keda ta otse jumaldab, poisikeseks, sunnivad pisaraid ikka rohkem ja rohkem ilmuma külmast siniseks tõmbunud põskedele. Hetk hiljem juba kuuldu tasaseid nuukseid väikeselt piduliselt, kes nii väga tahab olla rõõmus koos teiste noortega all külas heledasti valgustatud majas.

Vanake vaikib. Ta kallutab oma hallijuukselise pea pisut tahapoole, et näha paremini pimeduses seisvat ja nutvat pidulist, kes püüab kramplikult võitu saada pisarast, mida ikka rohkem ilmub külmale näole ja mida ta püüab ära pühkida kareda jakivarukaga. Kaua silmitseb eideke nutvat tütarlast ja ei suuda taibata, mis küll sunnib teda nii ahastavalt nutma.

Sügavad nuuksed ühinevad metsade lauluga ja tekitavad hirmuvärinaid vanadusest küüruvajunud kehas. Lõppeks katkestab eideke vaikuse ja sõnub ettevaatlikult:

„Istu siia minu kõrvale ja kõnelerahulikult, mis sind vaevab. Ehk saan sind kuidagi aidata.“

Ja metsade tütar istubki vana naise kõrvale sammaldunud kivile, peidab oma kähara pea ta sülle, ei lausu sõnagi, kuid nutab ikka ägedamalt, nagu tahaks ta kogu selle kibeduse ja nukruse välja nutta, mis on kogunenud temasse poissi oodates. Vanake laotab oma kulunud mantli ümber tütarlapse väriseva keha, mis tundub vanale kortsulisele käele jääkülmana, ja kuulab õnnetu tütarlapse meeletlikku nuttu.

Puud laulavad ikka meelitavalt oma võluvaid viise ja kuugi ei raatsi jätta piilumata kiiresti ruttavate pilvede tagant. Öökull hõikab jälle pikalt ja jõuliselt, seekord põlispuude otsast, tuul tantsib üha vallatumalt vanade küürus haabadega.

Väike tüdruk aga ei lakka nutmast, pea peidetud sügavale eide põllevoltidesse. Vanakese kare käsi liigub paitavalt tumedais kiharais, millelt on libisenud rätik. Ta sõnad on pehmed ja meelitavad. Pikkamisi raugub nutt, eide rahustavad sõnad peletavad viimsedki pisarad laugelt. Märjad põsed varukaga kuivaks pühkinud, vaatleb tüdruk jälle väikest rada värisevate haabade vahel ja kuulatab, kas ei kosta lõppeks selle sammutud, kes lubas tulla ja kelle pärast

nuttis ta palju pisaraid eide põllevoltidesse.

Võõras külast jälgib kogu aja õnnetut nõmmelast ja taipab siis, et tüdrukuke ootab ikka veel poissi, olgugi et on juba öö. Siis järsku tuleb vanakesele meelde, et ta enne teel, seal, kus kasvavad noored ja laiapäised männid, kohtas ju sama noormeest, kelle pärast väike tütarlaps külmetab end jahedas septembriöös. Temaga kaasas oli veel keegi, kindlasti tüdruk, nagu võis arvata ta häälest, ja mõlemad ruttasid alla küla poole. Kiiresti kadus nende naer lookleva metsaraja käänaku taha. Eideke kaalutleb, kas ütelda seda väikesele ootajale, sest ta ootamine on ju asjatu, kuna Juku tantsib võõra tüdrukuga peosaalis ja on unustanud mustapäise metsade kasvandiku.

Mõlemad vaikivad. Eit ei ole veel otsusele jõudnud, kas avaldada nõmmetüdrukule oma saladus või vaikida ja lasta tütarlapsel ikka veel vahtida kannatlikult tuulisesse öhe.

Ometi lõppeks lahendab kortspõseline külaelanik selle keeruka küsimuse ja ütleb tasa, kätt tütarlapse õlale pannes:

„Asjata piinad sa ennast ootamisega. Juku lõbutseb juba all külas. Ta tuli mulle enne vastu ja temaga kaasas oli ka üks tüdruk. Mõlemad ruttasid naerdes ja lobisedes küla poole. Sind on ta ainult petnud.“

Kiiresti lähetab nõmmetüdruk oma tumedad, nutust niisked silmad vanakesele. Ta ei suuda us-

kuda, et see, mis eit ütles, on tõsi, kuid vaadates vanakese nii headesse ja avameelsetesse silmadesse, hakkab ta siiski aru saama, et talle ei ole valetatud. Ta peidab oma külma näo jälle vanakese triibulisse põlle ja võitleb pisaratega, millest ta aga nüüd vapralt jagu saab.

Jälle istuvad mõlemad vaikides üha tugevamaks muutuvast tuules. Nõmmekasvandiku silmade eest mööduvad päevad, mis on ta veetnud koos Jukuga ja mis on olnud täis rõõmu ja seiklusi. Ta mõtted mängivad omavoliliselt mälestuste rohumaade ammutallatud radadel. Pimedas öös istuv tüdruk vaid harutab muljeid suurest ja kirevast mälestuste-kerast.

Eit ei sega teda ta toimingus, ainult silitab oma väriseva käega üle tütarlapse mustade juuste ja laseb rahulikult rännata ta mõtteil, mis peatuvad ajal, mil nõmmetalu õues õitsesid toomed ja mil sirelid lõhnasid meelitavalt valges kevadöös. Sel ajal tuli metsavahitalust päritolev noorur esimest korda üksikusse tallu suurte metsade süles, kus mängis kevad ja kus öökullid valitsesid kindlakäeliselt oma kuningriiki.

Nüüd siin kivil istudes kahetseb väike tüdruk esmakordselt, et poiss oli tulnud tookord vaiksesse koju, et ta oli tundma õppinud teda.

Ta peidab oma pea sügavamale eide sülle ja välkkiirelt lendavad mööda sellele kevadpäevale järgnenud päevad tüdrukukese tumedate silmade eest. Kerkivad mä-

lestustest esile soojad suveööd, mis möödusid nende kahe istudes nõmmel ja poisi pajatades imelike ja huvitavaid asju muust maailmast, mis asetseb suurte metsade taga. Tema omasse maailma, mis koosnes ainult ta alatiseist kodust ja selle ümbrusest, tõi poiss palju meeli-kütkestavat ja uut. Poisi mõjul varjasid varsti kodus talu mitmekordsed linnamajad ja punapõseline nõmm kadus hoopis kaugetesse legendikkudesse, kus pidid kihutama uhked ratsanikud välkkiiretel hobustel. Ikka sagedamaks muutusid nende jalutuskäigud, ikka sügavamalt kiindus mustapäine metsade tütar metsa tagant tulnud noormehesse. Suurte laante väike kasvandik oli uppunud noormehe nii imelikkudes silmadesse.

Siin üksikul kivil istudes ei suuda nõmmetüdruk uskuda, et need silmad ja nende omanik on teda alatult petnud. Mõttes näeb ta siiski, kuidas need imelikud silmad tänasel peol võõrale tüdrukule naeratavad, ja jälle tunneb ta, et midagi urgitseb pakitsevalt rinnakoopas.

Eit on lakanud silitamast tütarlapse juukseid ja vaatleb murelikult tuules õõtsuvaid puid ja vilkuvaid tulukesi külmas ja ääretus taevas. Rahutult mõtleb ta oma kodustele, kes teda nüüd kindlasti juba ootavad. Aga niisama murelikult vaatavad ta vanad silmad noorele olendile, kes ei mõtlegi veel oma pead ta sülest tõsta. Hoolikalt kohendab ta mahalibisenud rätikut tütarlapse kiharaile

ja seab enda mugavamalt istuma sammaldunud kivile. Mõtted aga kritiseerivad teravalt häbematu poisi käitumist väikese tüdruku vastu, kes lamab üpris abitult ta süles.

Lõppeks katkestab eit vaikuse, tõstab nõmmetüdruku pea oma sülest ja ütleb vanainimeselikult õpetavalt:

„Ära seda asja nii väga südamesse võta. Ükski poiss ei ole väärt, et tema pärast istuda ja väriseda külmas öös. Unusta see poiss ja jookse jälle niisama rõõmsasti nõmmel ja metsas nagu varemgi.“

Ning lisab sellele veel juba püsti tõustes: „Pühi aga nüüd pisarad ja jookse kiiresti koju, sind oodatakse seal kindlasti.“

Imelikult mõjuvad need sõnad väikesesse pidulisesse. Talle saab selgeks, et vanaeit ei suuda teda mõista, et on asjatu talle oma valu kaevata. Ta sunnib ennast rahulikuks, seab sitsrätiku jälle ümber pea ja tõuseb kivilt. Sõnatult ula-

tab ta käe eidele, kes purustas ta unelmad paari sõnaga, ja astub kiiresti haabade vahele. Seal jääb ta seisma ja ootab seni, kuni õine vööras on kadunud saledate mändidega palistatud teekäänaku taha. Siis läheb ta tagasi vana kivi juurde ja istub selle külma sülle. Näilik rahu ja ükskõiksus, mille ta saavutas eide manitsevate sõnade mõjul, kaob ja väike tütarlaps metsatalust nutab jälle ahas-tavat nuttu külmal kivil.

Õhtust pole enam jälgegi järel, öö valitseb kõikjal, pime külm septembriöö. Kanarbik raputab murelikult oma haralist pead ja haavad kõigutavad alandlikult latvu kõike valitseva pimeduse ees.

Nõmmetüdruk aga istub keset punavat kanarbikku sammaldunud kivil ja nutab, kuna teised noored lõbutsevad heledasti valgustatud majas all külas.

Helene Lang.

(„TTG“ lühijuttude-võistlusel II auhinna vääriliseks tunnustatud töö, märgusõnaga „Kanarbik“.)

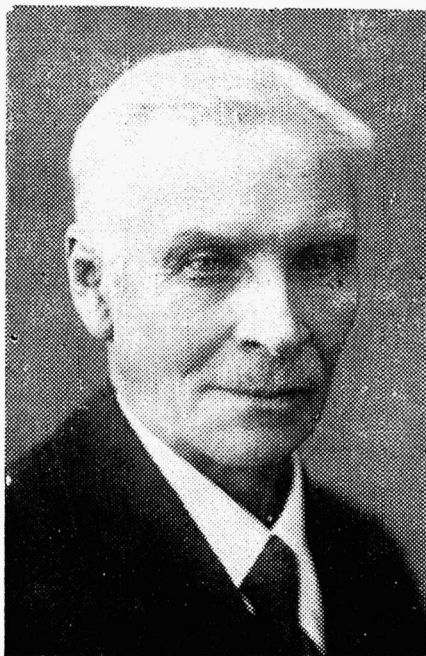
Meenub kaunis päev.

**Mull' meenub alati see kaunis päev,
mil hõljus taevast alla esimesi helbeid,
mil jälle nägin sinu nägu hääd
ja kuulsin sinult sõnu armsaid, selgeid.**

**Ja täna jälle liugleb valget lund,
kõik on niisama, nagu oli siiski,
kõik muidu endine, kuid pole enam sind!
On üks mälestus — ei seda võta miski.**

3. XII 39.

L.-R. Saag.

Helilooja A. Lätte 80 aasta juubeli puhul.

Pühitseme suurima hinnangu ja tänutundega meie helikunsti veteraanide sünnijuubeleid, ja üheks suureks kujuks nende seas on Aleksander Läte, kes 12. jaanuaril s. a. sai 80-aastaseks.

Oleme rõõmsad ühes juubilariga, et saatus temale aastate suhtes nii helde on olnud. Meie ei võlgne aga tänu selle eest ainult saatusele, vaid ka juubilarile endale, kelle optimistlik hingelaad, aateline meel ja suur armastus jumala looduse vastu on eeldanud niisuguse eluviisi, niisuguse elumeetodi, mis nii auväärt eas on võimaldanud säilitada sellise elujõu ja teguvõimsuse, nagu lugupeetav juubilar seda veel praegugi omab.

Aleksander Läte on olnud meie rahvusliku helikunsti arendustöös üheks kandvamaks isikuks ja üheks mõjuvamaks teguriks.

Kui eesti munitsika on aidanud luua eesti kultuuri, siis eesti kultuur on aidanud luua Eesti riigi. Sellega Aleksander Läte on meie rahvuslikke sangeid, kelle nimi meie ajaloos ei kustu.

Juhan Aavik,
helilooja.

Argipäeva-lapsed.

Peaaegu kilomeetri pikkune mets lahutas Kulje küla Peipsist, mille hütid lõmitasid hanereas madalal maapinnal nagu hallid hauduvad kanad laotatud tiibadega, peaaegu uppudes porri ja sügisesse hallusesse. Suur mets, mis varjas avarat vaadet järvele, oli nagu kindluseks vanale külale ja tegi umbseks ning hämaraks küla ümbruse.

Nägemata ja tähele panemata tulid vilud ja lühikesed sügispäevad. Päike oli kaotanud oma suvise soojuse ja nagu leinates endist toredust oli pugunud tinaraskete pilvede taha. Vihma aga tilkus ja ladistas niisketele ja lagedatele nurmedele. Roostetaoline udu hõljus lummutavalt metsade ja majade vahel, näris vihmapiiskadega võidu kollaseid ja kirevaid lehti puude küljest lahti, mis vabisedes keerlesid vedelasse porri, kus neid mõni pastlapaar või kellegi sõrad katki litsusid. Tuul aina üritas haledat sügisnuttu risude ja majalokside vahel, sasis pihlakaid kivihunniku taga ja imes veepisaraid mändide okselt, et kergendada nende niiskusest raskeid latvu.

Külas olid välised tööd peaaegu lõpul, ainult veel üksikult põllult võis leida kartulivõtja halli kogu. Inimesed roomasid nätskes mudas või lõpetasid muid hädavajalikke toiminguid nurmel. Üksik karjapoiss eksles mõne loomaqa põllul, kaelani märg ja sinise ninaga, oodates igatsevalt koju-

hüüdu. Igavuse peletamiseks muljus ta jalgu pehmesse mulda või astus värskesse loomasõnnikusse, et selle auruse soojendada külmast valutavaid varbaid.

Sopane ja läbi tambitud oli külavaheline tänav, mille vasemal serval, üsna metsa sopis, haudavas hämaruses ja niiskuses kükitas üks paljudest külamajakestest, hall ja lihtne. Läbi tineda uduline vilkusid väikesed kurvaimelised aknad ja määrdunud korstnatorust igrises nõgist suitsu, mida hallid uduaurud maha litsusid, nagu oleksid küla suitsukoonlad täis pattu ega võiks tõusta maisest maailmast kõrgemale, et oma tahmases lihtsuses puudutada liigedaid pilvesagaraid. Majake seisis lamedal künkal ja oli viltune nurkadest ja tuulest sasitud laastkatusega. Kitsas eeskoda oli täidetud tööriietega, tünnidega ja mitmesuguste esemetega, mis rippusid konksude otsas nurkades. Mõned tolmused ja katkiste servadega nõud vedelesid ukse kõrval ja nõgised seinad olid kui töö-raskusest vimma tõmbunud seljad. Laes, mis oli peaaegu must, nõgiste talade vahel aukudes ilutse-sid vanad pastlad ja vikatinoad. Ja kõike seda hiilgust külastasid alatasa suured ja pruunid putukad. Madal uks, mis rippus vildakalt uksehingil ja oli suure klõbiseva lingiga, viis kööki, mille nurgas kõssitas ahi ja selle kõrval pliit. Akna all oli kollane laud, nurgas asetses riul, samas oli

veel paar pakku veenõude jaoks ja seina ääres pikk pink istumiseks. Pliidi ees vedeles terve kuhi hagusid ja pilpaid, kuna ahjus viisisesid sammaldunud ja juba pehmeks mädanenud aiaroikad, mille vilkuval valgusel kükitas mul-lasel põrandal vanem naisterahvas ja kooris luilutades kartuleid, selg raskest tööst kooldunud kõ-veraks ja liikmeis sööv soontehai-gus.

See oli Riivaku Liina, selle hütike-se lesk perenaine, kes elas siin oma lastega. Ta vanem poeg oli läinud välja teenima. Tütar Anni, noor külatüdruk, oli talvel kodus emale abiks, kuid suvel käis päe-vilisena taludes tööl, nii nagu see külas kõigil alati oli pruugiks.

Kuid nüüd olid põllud koristatud ja nurmedel mustendasid juba värsked vaod. Tõbine sügis kan-dis uusi vihmaseid päevi juurde ja näljased loomasilmad otsisid viimaseid kirevaid sügistaimi le-pavõsa vahelt. Ainult pihlakad ilutsesid kihunniku taga, täis-punaseid kobarais marju, ja küla-noored unistasid oma maailma hu-bastest õhtutest ja pikast talve-puhkusest. Nende ilutsevad mõt-ted venisid hallis õhtu-udus taeva poole.

Köögist viis ukseta avaus teise ruumi, mis oli piklik ja kitsas, ta-hutud laudadest põrandaga. Ak-naalust ilustas must kirst suurte verevate moonidega, milles maja-ema hoidis tange, herneid ja muid toiduaineid, millele sahvris roti-jõuk teeks liiga. Ühes seinas aset-ses voodilogu, mille aluskotist

piilusid välja pikad õletukad. Sel-le kõrval, vastu sooja truupi, oli pulkadest koiku, millel magas väi-ke Priidu, Riivaku Liina noorim poisipõnn. Kolmas ruum oli pisike toake, valgema põrandaga ja sit-sist kardinatega. See oli Anni tuba. Siin oli isegi vana kapp, kärbse-mustusest päris kirju, mille püsti-olek olenes ainult vastu seina tugenemisest. Aga see oli siiski kapp, ja mõnigi külatüdruk ei omanud seda. Seinal rippus tuhm peegel, värvimata lauda kattis heegeldatud lina ja voodis oli hall villane tekk, maasikavärvi jooned sees.

Anni ise aga askeldas Laane ta-lu õues ja kiirustas tööga, sest ilm oli juba pimedaks läinud ja temal oli veel pikk metsatee koju minnes ees. Ta pani panged kaevuhargile, hüppas mööda porri pandud kive kuuri poole, kloppis seal paklasi riideräbalaid ja viis nad tarre. Võttis kapast keedetud kartuleid, pigistas need sõrmede vahel kat-ki, kallas lõssi peale ja andis koer-tele, kes aplalt õgisis seda segu. Sirutas korraks väsinud liikmeid ja haigutas õnnelikult, mõeldes eelolevale puhkusele. Perenaine tõi tagatoast raha ja sidus veel kompsutäie üht-teist pealekauba kaasa. Anni ruttas väravast välja poriste väljade vahele ja sealt hõbedases aurus valendavale metsateele. Niisked ämblikuvõr-gud kleepusid ta kuumale näole ja ta jalatsid ajasid märga välja. Anni ei pannud aga seda tähele, rõõm puhkuse üle tiivustas noort hinge ja tõi imeliku igatsuse õnne

järele, mis seal kaugel udu taga oli varjul. Ta peaaegu hingeldas väsimusest, kuid ei läbenud nuhata, vaid ruttas edasi, sihiks nõrgalt valendav taevajoon kõrge metsa kohal.

Eemalt kuuldus astumist: keegi tuli vastu. Kuid võimatu oli ära tunda tulijat selles tapvas pimeduses, mille rahutus õhus virisesid viisid. Liginev kummitis astus tüdruku juurde, tõmbas ta käe oma pihku, pigistas soojalt ja otssis läbi niiske pimeduse tüdruku mahalöödud silmi.

„Kuidas täna nii hiljaks jäid?“ küsis siis poiss, et midagi ütelda.

„Jäin, palju tööd,“ vastas tüdruk ja naeris.

„Kas täna välja ka tuled?“ nurus poiss edasi ja püüdis haarata tüdruku pihta.

„Ära mängi, kui nüüd keegi juhtub nägema!“ ahastas Anni ja piilus kartlikult ringi.

Sügis on pilkane pime, ja üks külapoisid ja -tüdrukud veeda nüüd aega õhtuti metsateel lonkides või väravate taga sosistades, sassis pead täis meelitavaid unistusi.

Külanaised aga olid kaugel unistustest. Nad askeldasid sigadega, pühkmeaukudega ja riitlesid lastega. Kui oli hea päev, siis laulsid silmade nõretades õndsaid kirikulaule, kuulutasid lõppu viletsale maailmaelule või soetasid tühje lugusid. Taadid kuulasid naiste kaebamist, ajasid õhtuti üheskoos juttu ja närtsid oma pigist haisevaid piipe, sopane mure rindades. Habetunud suud kirusid vaevavat

Linda Laursoo,
„Argipäeva-laste“ autor.

viletsust, vandusid või palusid Jumalat, sülitasid savisele põrandale, mille augud nagu vesisilmad lae poole vahtisid, ja õpetasid lastele söögipalveid.

Udu aga nihkus madalamale, nagu oleks tahtnud laperguseks litsuda kõssitavat küla ja neid maailmast ja ajast mahajäänud nürisid inimloomi. Aga inimlaps oli visa. Ta vaatas vaid korraks välja ja ohkas. Ristitas korraks käed ja puges paksus ja takuses särgis sõba alla. Tõmbas kiunudes tolmust õhku kopsudesse ja jäi väsinult magama. Väljas kandsid tuuled pilvi ja uut vihma. Märjad rohukõrred kõikusid mõttes märke väljade veerel ja ootasid uue ja parema päeva koitu.

Linda Laursoo.

(„TTG“ lühijuttude-võistlusel ergutuspreemiavääriliseks tunnustatud töö, märgusõnaga „Argipäev“.)

Minu sõber.

Nukrus kõik kohad täidab,
viirastusi näeb silm.

Lein kõik küünlad läidab
seal, kus rist ja kalm.

Kalmu all igatsus magab
ammu ju surmaund.
Südames ikka veel aga
lootus, mil saabub tund.

Lootus, mil tund kord saabub,
rõõmus siis minuigi meel.

Õnnelaev millal maabub
scarel, kus ükski ma veel.

Lapsena üksildus armus
minusse päeval kord.
Ei teda peletand karmus —
sõbraks mull' sedavõrd.

Sõbraks, kes pisaraid tahab,
nuttu kes armastab.

Põlvitan tema ees maha,
küsin: mil vabaks saan?

Mahedalt mulle ta vastab
mustade looride alt:
mind ei vabaks saa lasta —
orjan liig ustavalt.

Koua, liig kaua ma olnud
sõbraks temale,
taga kõik sillad langend,
mis viisid ilmasse.

Tuled mu juurde, sa naaber.
vestlen küll sinuga,
kuid minu silmade vaade,
kaugel on temaga.

Hinges mängleb mul lootus.

Üksindus, armastan sind!

Üksi olla — ah ootus!

Lõpeb mil piinav tund!

Jooksen terassidest üles —
kaugel seal seisab pink.
Üksi su hõlmavas süles
rahul on täiesti hing.

Tuleb ta juurde siis tasa.

Sõrmest kolm tilka verd

nõuab, et iial ei laseks

endas ma mässama merd.

Mässama sinu vastu? —
Ei, ütlen, sõber, ei:
tahan sind orjata hästi,
ehkki pidutseb lein.

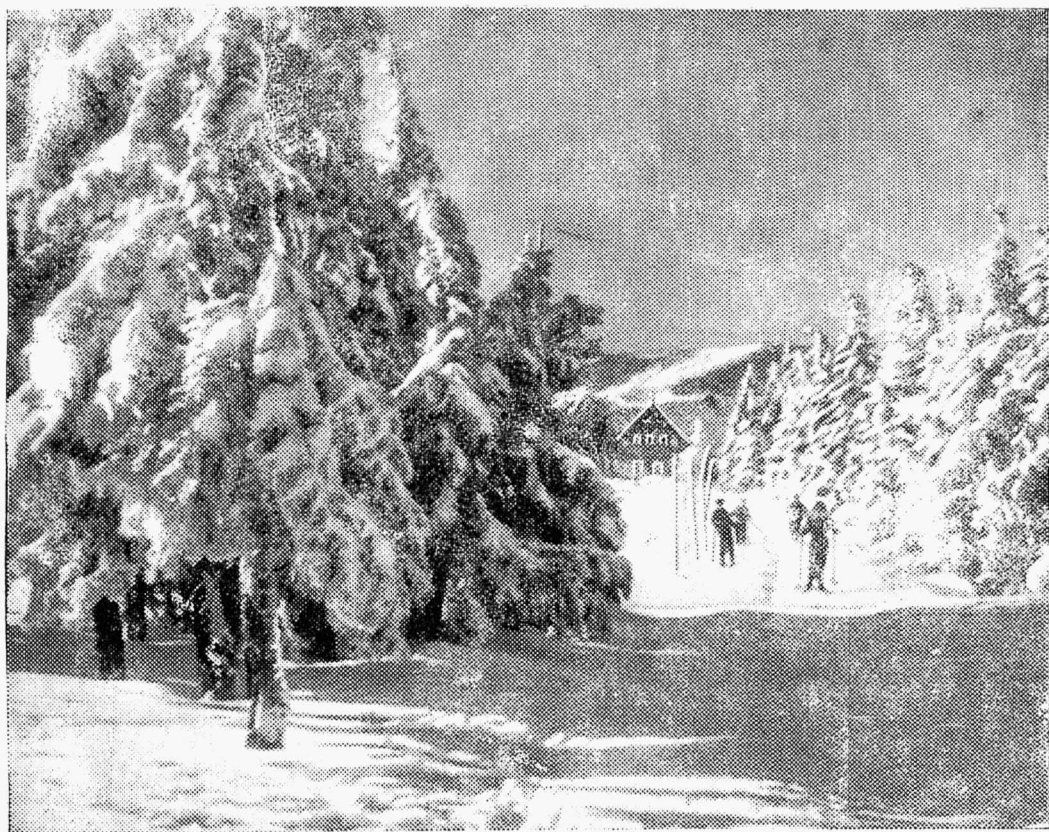
A. Randma.

Vaikne valgus.

Iga aasta-aja loodus ilmutab mõndki elamuseks saavat. Kuid kahjuks ei saa aga iga aasta-aja looduseilu avastada ega tajuda silmapilkselt. Kergesti tuntakse ju end olevat vallutatud näit. kevade-, suve- ja võibolla ka sügiseilust, sest neil aastaegadel on loodus mitmepalgelisem ja huvitavam juba igale pealiskaudselegi vaatlejale. Kuid küsitavaks jääb, kas ka talveloodus, talvemaastik suudab pakkuda naudingut, sest, nagu üteldakse, olevat see enamasti monotoonsest valge ja igav. Arvan aga, et talvemaastik suudab olla täielisel määral huvitav ja ilus: tuleb ainult heita püsiv pilk

üle lumivaibaga varjatud maa, ja hiljem on igaüks veendunud talveilus. Kohemärgatav omadus talvemaastiku juures on see, et ta on ühetaoliselt valge ja maastik tundub elutuna. Kuid just see valgus ja rahulikkus ehk vaikus suudavadki anda talvele auväärse nime. — Ta on tõesti ilus.

Valge vaikus — nii nimetaksin mina talvelooduse ülimat andi, mis mõjub inimese tajumisorganitele niivõrd ärritavalt, et inimene on haaratud ta ilust ja võib tunda kogu oma olemust vallutuna sellest.

Valge vaikus on lumiste mägede ja lõputa kauge valguse võimas sümfoonia. Esimese akordi sellest annab üksik kõrgustiku ots, kust avaneb vaatepilt mitmele kõrgustikele, metsadele ja möömatule avarusele. On huvitav, et nii vaikne ja rahulik kui see vaatepilt ka on, ei lase see ometi tekkida mingit seisakutunnet. Liikumata sügav on ta, aga siiski sealjuures täis elavaimat elu. See suur rahu istutab hinge rahutuse. Sellepärast vaikuse ilu ei ole mitte range ja tegevusetu, vaid ta on kõike inimlikku arusaamist ületav tegev jõud. Seistes kõrgustikul tuntakse end vabana, röömsana, sest kõrguste ülevus on sugulane röömule,

valgusele, päikesele ja armastusele. Alles seal avaneb hingele avarus, seal võib süveneda ammutamatusse õnneküllusesse.

Talv on puhtuse ja vaikuse maa, mis sisendab idüllit. Mägine talvemaastik meenutab ilusaid korralikke talvemaastike maale, ehkki meil pole hõbedasi koskedelinte. Loodusenautijale pole meie alaline ühetaoline valge maarüü kunagi igav, vaid vastupidi — ta on äärmiselt vaheldusrikas, mis on märgata peamiselt Lõuna-Eestis Otepää ümbruses, kus avaneb talvel võimas - ilus ülevaade lumega kaetud mäetippudest kaugemale.

*

Too päev ei olnud tuisune ega hall, vaid selge, vaikne ja isegi päike paistis, kui laskusin suuskadel pikkamisi mööda mäenõlvakut alla orgu. Lumi krudises suuskade all ja valge liikuv pind oli otse silmade ees. See sisendas kerget liikumistunnet ja paisutas imelikult suureks rahutustunde, nii et tekkis tahtmine sõita mitte enam maaga horisontaalsuunas, vaid vertikaalsuunas — tagamõttega, et siis vahest võimaldub jõuda välja ümbritsevast ääretust vaigest tühjusest. Hetk hiljem olin all orus, kust üles vaadates nägin talve uudist — külma valgust ja värvide mängu. See oli imeilus! Heledais härmamantleis puud meenutasid kalliskividega ehitud kroonprintse. Päike paistis läbi nende ja härmatis kiirgas tuhandes tules. Massiivsete kuuske-de kõrval seisis valgete narmastena rippuvad pajud. Niisugune puude valvel olev vaikus ja härmas puude ilu kujutas enesest imepeent pitskangast, mida ma ei julgenud sugugi puudutada, sest tarretusin sellest kaunist ilust, mida kutsus esile üksainus sügav õhutõmme hingamisel, purustades õrnhärmas oksakesel sä-tendava lumepuru nähtamatuks tolmuks. Nähes niisugust õrna purunemist võim-sas valges vaikus, tekkis mõte, et on patt näha niisugust ületamatut ilu kahe silmaga: selleks peaks olema tuhat silma. Lumi- ja härm-vaibaga ehitud maailma ilu saaks edasi anda ainult vahest kahe sõnaga kõige õigemini: need on — v a l - g e r a h u ehk v a l g e v a i k u s. Sää-rane tähistus on võimas ja ei märgi mitte tormieelset hetkelist vaikus, vaid see vaikus on igavesti kestev.

Vahepeal oli päike vajunud kaunis madalale, visates nõrkroosat helki üle

vaikse maa. Peagi võis märgata mägede õndlas sinkjashalli videvikku, millest hoolimata võisin aga all orus näha pisi-tillukesigi kogusid. Sealjuures elasin lä-bi midagi uskumatut fantastilist. Ülalt mäelt vaadates üle mägede tippude kau-gusse, võis märgata vaevalt-märgatavat sina, mis näis kuidagi siidisena. See oli meeleolurikas vaatepilt. Mäemürakad sei-sid vaateveeru viinas nagu pilved. Sama-suguste siluettidena seisis puud, niisama valgetena, niisama unistuslikkudena ja vaiksetena.

Imelik-imelik mahajäetuse-tunne haar-as mind. Vaikus äratas nimetat igat-sust vaadata taha ta piirituse tühjuse. Oo, kuidas võis tekitada too suur vaikus, rahu suurt rahutustunnet! Tollel valgel vaikusel on hüpnootiseerimisvõime, mis sundis mind peaaegu terveks päevaks ennast imetlema. Aga hetkeks tundus, nagu oleks midagi liikunud. Kuid järg-nes jälle vaikus. Tahtsin, et oleks paisu-nud tuul, mis oleks matnud vaikuse, oleks teinud uludes ja mässates õudseks ja süng-eks kogu maailma. Siis oleksin ma saa-nud minna rahulikuna ä-ra koju. Tuul ei paisunud, kuid taevast koorus udupilve ja endist valget vaikus läbistas lume-kehakeste langemise kahin. Hoolimata lumehelvete rütmilisest allalangemisest tundus ümbrus siiski veel vaiksena, val-gena...

Ei ükski sõna pole võimeline edasi andma seda rahulikku muljet, mida val-mistab õhtune talvemaastik oma maalilise olekuga, uppudes valgesse vaikusse.

21. I 40.

A. Müller.

Tuiskab lund.

Tuiskab lund, üha tuiskab,
tuul aina võitjana hõiskab,
kiskudes hangesid valla,
paiskudes katustelt alla.

Tormavad kiiresti pilved —
nagu küti ees hirved —
hirmunult, kartuses, ruttu
kauguste hahkjasse uttu.

Ägavad, oigavad salud,
anuvad just nagu valus,
paluvad rahu tormilt —
halastamatult ja karmilt.

Kuid ei torm seda kuule,
lõppu ei vihureil tule:
ikka keerutab räitsa —
miski saa loodust kaitsta.

Tuiskab lund, üha tuiskab,
tuul aina võitjana hõiskab,
tormates, tantsides ringi,
häirides inimeshingi.

21. I 40.

L.-R. Saag.

Sõbratarile.

*Miks elus nii palju on valu,
nii palju kannatust?*

*Miks süda ei leia rahu,
miks ihkab ta üksindust?*

*Nii sulgi, sõbratar väike,
pilvi taevas on tumedaid.
Nii harva seal helgib päike,
püüdes täita unelmaid.*

*Jah, elus on palju valu,
on palju kannatust.*

*Me unelmaid aeg ei talu,
neist kannu vaid mälestust.*

T—t.

Kiki põgeneb kodunt.

Kiki oli üksi majas.
moosipurgi ümber ajas.
Ema tuli, pahandas,
vitsu anda ähvardas.

Kiki suure hirmuga
jooksis kodunt minema.
Mõtles: „Lähem Aafrika,
ei mind ema kätte saa.”

Aga kaugel on see maa,
joosta sinna ta ei saa.
Ära väsis metsateel,
väga haledaks läks meel.

Uinus metsas lume sees,
sealt ta leidis metsamees.
Metsameheks Koera-Muri,
kes on jänestele kuri.

Väikse puuri kuurist toob,
Kiki sinna sisse viib. —
„Siin vaid täna olla saad,
hommelõunaks oled
praad.”

Siis kui käes on kesköö
tund,
Muri magab rasket und.
Kiki kasutab nüüd juhust,
põgenedes pääseb ohust.

Läbi metsa pimedada
jookseb Kiki rutuga.
Jõudnud kodu ukse taha,
hakkab äkki hirm ja paha.

Häbenenedes tuppä läeb,
kardab, et nüüd peksa
saab.
Ema aga rõõmuga
võtab oma kaissu ta.

Vaevvalt algab jutuga,
kuis ta pidi surema,
kui ju uinub magama
armsa ema süles ta.

H.-L. Imelik.

Mõtteid ja tähelepanekuid isiksusest.

Paljud arvavad, et isiksus, s. t. isiku omadused või õigemini omaduste summa, see, mis teeb inimese meeldivaks või ebameeldivaks, on külgesündinud „midaagi“, mis ühtedel lihtsalt on ja teistel puudub. Kuid moodsa psühholoogia avastused on tõestanud, et see ei ole nii. Isiksus on omandatav ja arendatav. Kasutada tegureid, mis mõjustavad isiksust, selles on edu saladus.

Mõnigi mees või naine on saanud hea hariduse, omandanud teadmisi ja tal on ka hea iseloom, kuid ta ei ole jõudnud elus kaugele. See tuleneb sellest, et ärialal või muudel ühiskondlikkudel aladel, kus tuleb puutada kokku kaasinimestega (ja tänapäeval on enamasti kõik alad sellised), on hea mõistus ja hea karakter kasutatud, kui nad ei ole paaritatud mõjuva isiksusega. Isiksus on see, mis aitab olla võimeline huvitama ja mõjustama kaasinimesi.

Kaasinimesi tuleb meil huvitada ja mõjustada selleks, et saada endale paremat tööd, tõsta oma töötasu või võita endale sõpru.

Ameerikas korraldati ankeet edu määravate tegurite kohta, millele vastas 7000 inseneri. Vastustest selgus, et 94,5 prots. vastajaist aetas isiksuse omadused esimesele kohale, kuna tehnilised võimed olid viimasel kohal. Sedasama näitas Purdue' ülikooli üliõpilaste elukäigu jälgimine viis aastat pärast lõpetamist: kõrgema intelligentsiga isikud teenisid 150 dollarit aastas rohkem, meeldivate isiklike omadustega lõpetajad teenisid aga keskmiselt 1000 dollarit aastas rohkem kui teised.

Seda teistele inimestele meeldivalt mõjumise võimet saab omandada harjumuse ja osavuse kaudu praktikas. Kohmakas poiss, näiteks, kes püsiva isikliku pingutuse kaudu on õppinud mängima tennist, pole mitte ainult selle läbi vähendanud oma kohmakust, vaid suudab oma uue võime abil huvitada ka teisi poisse.

Kuid tegemist ei ole siiski ühe mängu äraõppimisega, vaid küsimuses on terve rida osavusi, mida tuleb omandada meeldiva isiksuse kujundamiseks¹.

Viimase viie-kuue aasta kestel uuris läbi üks Ameerika psühholoog ühes oma abilistega 50 000 last. Teise psühholoogi

poolt vaadeldud isikute arv ulatus koguni 100 000 noore inimeseni.

Leiti, et tähtsaim tegur hea isiksuse saavutamisel on kehaline pingutus. Paistab, et kui laps terve päeva on täidetud paraja kehalise pingutusega, siis on see oluline tegur lapse isiksuse arengu heas suunas mõjustamises. Seepärast on mängud ja sport tervitatavad kasvatuses. Lastel, kes läksid korrapärestel tundidel magama ja jäid kohe magama, oli parem isiksus kui lastel, kes uinusid kord ühel, kord teisel tunniajal, lebedes kava ärkvel ja mõteldes.

Lapsed, kes tegelesid noorsooühingutes, omasid paremat isiksust. Üldse selgus, et on kasulik omada mitut sõpra, selle asemel et omada ühte. Tihe kaasanimestega läbikäimine aitab omandada paremat isiksust.

Samuti on kasulik läbi käia vastasooliste isikutega, kuna muidu isiksuse omadused pääsevad mõjule ainult pooles maailmas, see tähendab omasooliste hulgas.

Need noored, kes tegid mõnd väikest tööd taskuraha teenimiseks, evisid kõrgemat isiksust kui need, kes kõige vajaliku said vanemate käest.

Lapsi uurides ilmnes, et madalat isiksust omavad need, kellel lastakse talitada nii, nagu neile meeldib, ja siis, kui

neile meeldib. Need, kes tegid palju asju, mis neile ei meeldinud, aga tegid seda sellepärast, et neile oli õpetatud selle vajalikkust ja otstarbekust, täites ülesandeid, mis neile tundsid rasketena, tõusid isiksuse astmel kõrgemale.

Nõnda siis distsipliini-põhimõtte kõrge isiksuse omandamisel ja arendamisel on väga tähtis.

Teadmised ja isiksus ei pruugi sugugi areneda ühtlaselt ja ühes suunas. Enamasti on nad just vastupidised või pöörvõrdelised. Noor inimene, kes palju aega üksi veedab teadmisi omandades, jääb isiksuse arengus maha.

Ühe psühholoogi uurimus isikliku edukäigu kohta elus näitas, et, välja arvatud mõned tehnilised alad, algkooli-haridusega ja ülikooli-haridusega isikute vahel ei olnud tähelepanudavat vahet.

Eduks elus on vaja rohkem kui formaalset haridust. Selleks on vaja mõjuvat isiksust.

Paari aasta eest grupp psühholooge üritas uurimuse abieluinimeste seas. Tulemused 462 abielupaari kohta näitasid, et isiksuse omadused õnnelikult abielus olijatelt olid kõrgemad kui lahutatutel või õnnetult abiellunutel.

Isiksuse arendamine on meie kasvatuses tähtsamad probleeme, sest selle lahendamiseks on meie isiklik õnn.

Nimede-eestistamisest meie koolis.

Käesoleva kirjutise ülesandeks ei ole selgitada uuesti nimede eestistamise tähtsust ja põhjust, kuna seda on juba aastaid tehtud ajakirjanduses ja seega küsimus ise keskkoolinoorsoole küllaltki tuttav, vaid veel kord tahetakse siin rõhutada selle aktiivse kiire läbi viimise vajadust.

Nüüd peale suurt rahvuslikku ja rahvastikulist ümberkorraldamist Eestis ei ole loomulik, et nimede eestistamiseks jätkuks meil endine loodus. Millega põhjendavad need võõrnimesid kandvad eestlased oma ükskõiksust sellise tähtsa rahvusliku ürituse vastu, nagu seda on nimede eestistamine? Kas siin

on tõesti tegemist vaid äärmise rahvusliku loidusega või koguni selle ürituse ignoreerimisega?

Tartu kui Eesti kultuuri keskus on nimede eestistamise suhtes olnud võrdlemisi tagasihoidlik, ja nii näeme siin paljugi avaliku elu tegelasi, kes kahjuks pole veel reageerinud nime muutmise aktsioonile.

Kui nüüd vaatleme meie kooliõpilaste koosseisu, siis leiame siin veel õige palju nimesid, mis vihjavad sellele, et isik kuulub pigemini nende hulka, kes lahkusid möödunud sügisel, kui mahajääjate, s. o. eestlaste hulka.

Kui noorus võtab tuld, siis põleb see tuli võimsa leegiga, siis hävib midagi vana ja halba ja sünnib midagi uut ja head. Ent miks ei võta meie koolinoored tuld nime eestistamise suhtes? Muidugi ei saa õpilane otseselt ise nime muuta, kui ta pole 18 a. vana, vaid siin peab ta arvestama vanemaid. Kuid vanemaile tuleb järelejätmata peale käia, et need püüaksid võõrnimedest vabaneda, sest seda nõuab meie rahvuslik uhkus ja au.

Tehes kokkuvõtte võõr- ja võõrapäraste nime kohta meie koolis näeme, et pro g ü m n a a s i u m i I klassis on neid 13, II kl. 7, III kl. 6, IV kl. 8 ja V kl. 13, kokku 47, mis moodustab 20% kogu pro g ü m n a a s i u m i õpilaste nimedest.

Reaalkooli Ia klassis on võõrapäraste nimedega 7 õpil., Ib klassis 6, Iia kl. 4, IIb kl. 2, IIIa kl. 8 ja IIb kl. 4, kokku 29 õpilast, seega 11% kogu reaalkooli õpilasperest. G ü m n a a s i u m i I kl. on võõrapäraste nimedega 9 õpil., II kl. 4 ja III kl. 5, kokku 18, mis moodustab g ü m n. õpilaste üldarvust 16%.

Kokku on koolis 94 võõranimelist eestlast ehk 15% kogu õpilasperest.

Jälgides teisest küljest nime eestistamist meie koolis näeme, et see on võrdlemisi tagasihoidlik, kui mitte liiga loid. Nii on muudetud nimesid üksikutel õppeaastatel järgmiselt:

1934./35. õ.-a. 1, 1935./36. — 6, 1936./37. — 4, 1937./38. — 5, 1938./39. — 5 ja käesoleval õppeaastal 3 nime, kokku 6 a. kestel 23 nime, seega keskmiselt 4 nime aastas.

Peab ütleva, et seda on vähe. Nii võib meil nime eestistamine kesta aastakümneid.

Noored! Vähemalt teie seast peab kaduma loidus ja ükskõiksus. Aidake tõhusalt viia kiires korras lõpule nime eestistamise aktsioon, et sellega pesta maha meie rahva elust need viimased plekid, mis seal veel säilivad võõra võimu all oleku ajast!

J. J.

Ole tervitet, tervitet!

(Noorte langenud sõdurite mälestuseks.)

Nii ilus on surra, kui oled noor,
nii päikesen magama minna.
Su ümber on sõprade leinai koor,
sa nende südamen igavest' noor,
said ruttu ju jumala linna.

Ole tervitet, tervitet, vaba maa!
Ei mineja unusta suuda
maad seda, mis armastas noorena.
Jää igavest', igavest' õitsema!
Haud surija armu ei muuda.

Ole tervitet, tervitet, kodumaa!
Surm kõiki me mehi ei murra:
kes üle jääb, vabalt võib elada.
Õnn igavest' olgu sinuga!
Nii magus on sinu eest surra.

Nii ilus on surra, kui oled noor,
nii päikesen magama minna.
Su ümber on sõprade leinai koor,
sa nende südamen igavest' noor,
said ruttu ju jumala linna.

H. Visnapuu.

Suri-muri õpilaste kirjandeist.

Teatril ja kinol on palju ühtivaid kui ka erinevaid jooni. Nii teatris kui ka kinos peavad tegelasteks kunstnikud olema. Nii teatris kui kinos peavad tegelased näitlema, mängima, teeskleva (!); kunst on siin tähtsal kohal. Et näitleja olla, peab kunstnik olema. Muusikal on mõlemas asutis tähtis osa täita. Ka tantsule omistatakse suurt tähtsust.

(Kordamine, nämmutamine, vassimine!)

On korduvalt tähele pandud, et munad, mis haudiva linnu pesast eemale veerenud, neist ei tule kunagi poega välja, vaid lähevad raisku.

(Anakoluut!)

Kinosse minnes ei ole vaja rõivastuda, kuna teatrisse minnes peab olema vastavalt rõivastatud.

(Ega kino pole saun, kus alasti ollakse, ja sauna minneski peab olema rõivastatud.)

Väga kasulik on kino sellegi poolest, et seal saab filmida igasuguseid kasulikke lisafilme.

(Pole juhtunud nägema, et kinos kelgi oleks kaasas fil-

miaparaat, et filmida seal lisafilme. Ja mida seal lisa-filmiks filmida? Kas ekraanil jooksvat filmi või publiku hulgast kedagi?)

Kogu pilt, kogu tegevus näib kinos surnud olevat.

(Ekraanil on elu ja liikumist vahel ülearugi.)

Teater ei nõua näitlejailt erilisi võimeid, kuna kinonäitlejad peavad olema maailmakuulsused.

(Liiga väär arvamine teatrist!)

Kinol on ju sääraseid häid omadusi, mida teater kunagi ei saa saada.

(Nii-nii: saa sama, las aga käia!)

Õnnetus loogaga võib juhtuda siis, kui sulane või peremees hobust ette rakedades tähelepanematult või vihaga looga liiga kokku tõmbab. Samuti murduvad pliiatsid ja sullepead, kui neid liiga painutada.

(Õpilasel iu pliiats ja sullepea kirjandit kirjutades nihus, mis pärast siis veel muid esemeid kaugemalt otsida, et leida sarnasust looga painutamise-ga.)

„J.T.G.“ lühijuttude-võistluse tulemused.

„TTG“ lühijuttude-võistluse hindamis-žürii pidas oma istungi 22. I 1940 kell 17.15 kooli ruumes.

Koos oli žürii terves koosseisus: „TTG“ toimetuse poolt peatoimetaja K. Raud ja tegevtoimetaja L. Pullerits, õpetajasliikmed M. Teder ja A. Raielo, Õpilaspere esindajad L. Alari ja L. Kallak.

Koosolekut juhatab K. Raud, protokollib M. Teder.

Enne tööde hindamisele asumist teatab koosoleku juhataja, et sissetulnud 11 tööst annavad nõutava pikkuse (10.000 tähte) välja 10 tööd, kuna üks töö „Argipäeva-lapsed“ (mürgusõna all „Argipäev“) ei ulatu nõutava määraneni (ulatub vaevalt 6000 täheni). Ka kuuluvad esitatud tööd enam-vähem lühijutu mõiste alla, välja arvatud jälle „Argipäeva-lapsed“, mis sisaldab ainult kirjelduse ilma mingi sündmustikuta.

Seejärel võetakse tööd ükshaaval hindamisele ja tehakse nende kohta järgmised märkmed.

1. „Spordiinstruktor“ (mürgusõna „Sport“). Kompositsioonilt kehv, võlts psühholoogia, sisult naiivne ja primitiivne, selle aine jaoks sisu lühike, lõpplahendus ei ole orgaanilises seoses teoste sündmustikuga; stiilil eriliste voorusteta.

2. „Päev koolis“ (mürgusõna „Põhjanael“). Kompositsioonilis küllaldast kindlust ja terviklust, sisult aga liiga tavaline ja elamustelt vähepakkuv, stiililt värvitu.

3. „Mirjam“ (mürgusõna „Südamerõm“). Arendus küllaldane, kuid segavalt lünklik, lõpplahendus lame. Aine ei ole uudne. Probleeme on püstitatud, kuid neid pole lahendatud. Elamusi osaliselt pakub, samuti on mõnikord tabatud ka miljööd; sedasama võib nentida stiiligi kohta, mis on üksikosades ainele vastav, kuid mitte kõikjal.

4. „Purunenud unelm“ (mürgusõna „Lootus“). Kompositsioonilt kaunis hästi tabatud ja vastuvõetavalt arendatud. Esimene osa ainekult tihe ja täiesti õnnestunud, lõpposa aga hõre ning konspektiivne. Kujutus on huvitav ja elamusi loov. Nagu kompositsioon

ja sisu nii on ka stiil alguses hea, aga lõpposas kahvatu ning tavaliseks muutuv.

5. „Jõulumuinasjutt“ (mürgusõna „Narceissus“). Aine väga tugevasti mõjustatud eeskujudest, mis ei luba võtta teost hindamisele. Alguses siiski originaalsust, huumorimeelt, elu tähelepanekuid ja huvitavustki. Puudub kokkuvõttev lõpposa.

6. „Argipäeva-lapsed“ (mürgusõna „Argipäev“). Pikkus ei vasta nõudele. Kirjeldusena huvitav ja hea, kuid lühijutuna ei tule arvesse, sest puudub täiesti sündmustik. Stiililt aga vaadeldavaist töist parim.

7. „Kodu“ (mürgusõna „Unistaja“). Ulatuselt napilt nõuet rahuldav. Kompositsiooni on, kuid ülesehitusevõtted liiga vanamoelised, sisu aegunult-naiivne. Stiilil ülitavaline.

8. „Õnnekiivi“ (mürgusõna „Üks muinasjutt“). Kompositsioonilt küllalt tervikuline, lõpplahendus aga ei rahulda. Elamusi pakub, kuid igakord ei pääse need mõjule. Ideidki on, kuid nad ei ole tarviliku selguse ja järjekindlusega läbi viidud. Stiilil keskpärane.

9. „Ema“ (mürgusõna „Viktoria“). Kompositsiooniline ülesehitus üldiselt õigesti nähtud, kuigi lõpplahendus jätab soovida. Rohkesti faktilisi eksimusi, ebaloogilisusi ja küsitavusi. Paiguti omab põnevust ja suudab elamusigi pakkuda. Soovimatult sentimentaalne. On hoolikat ja teadlikku stiliseerimist, kuid uudeid väljendusi siiski palju ei ole.

10. „Hendrik“ (mürgusõna „Sic transit“). Kompositsioonilt puudub lühijutule vastav ülesehitus: ühendavat sündmustikku ei ole, teos koosneb vaid üksikutest episoodidest. Lõpplahendus ei ole küllalt põhjendatud ega saagi olla kompositsiooni episoodilisuse tõttu loogilises seoses sisuga. Ebasobivaid ja mitteusutavaid fakte. Stiililt tavaline.

11. „Nõmmetüdruk“ (mürgusõna „Kanarbik“). Kompositsioonilt terviklik. Ülesehitus ja lõpplahendus antud situatsioonides põhjendatud ja kokkukõlaline. Sündmustikku vähe, kuna esile on tõstetud rohkem psühholoogiline külg. Aine käsitus siiski venitatud, ühe-

tooniline ja peamiselt refereeriv. Elamusi pakub, kuid korrutuste tõttu väsitab lugejat. Stiil ühtlane ja asjalik, ei tundu tehtuna.

Mõningate mõttevahetuste järele otsustab žürii 5 tööle määrata auhinnad ja preemiad.

I auhinna vääriliseks ei võinud žürii ühtegi tööd tunnustada.

II auhinna vääriliseks (à 6 krooni) tunnustas žürii 2 tööd: „Nõmmetüdruk“ (märgusõnaga „Kanarbik“) ja „Purunenud unelm“ (märgusõnaga „Lootus“).

III auhinna vääriliseks (4 krooni) tunnustati töö „Mirjam“ (märgusõnaga „Südamerõõm“).

Ergutuspreemiad (à 3 krooni) määrati 2 tööle: „Argipäevalapsed“ (märgusõnaga „Argipäev“) ja

„Õnnekiivi“ (märgusõnaga „Üks muinasjutt“).

Õpilaspere hommikul 25. I avati vastavate märgusõnadega varustatud ümbrikud, mispuhul selgus, et auhinnatud tööde autoriteks osutusid järgmised õpilased:

II auhinna saaja (märgusõna „Kanarbik“) TIIG II kl. õpil. Helene Lang; II auhinna saaja (märgusõna „Lootus“) TIIR IIIa kl. õpilane Aino Vaher; III auhinna saaja (märgusõna „Südamerõõm“) TIIR IIB kl. õpilane Vaikke Saral; ergutuspreemiate saajad: (märgusõnaga „Argipäev“) TIIR IIIa kl. õpilane Linda Laursoo ja (märgusõnaga „Üks muinasjutt“) TIIP V klassi õpilane Heljo Ainelo. Samas anti kätte autoreile ka auhinna-ümbrikud.

Kooli elu.

Õpilaste edasijõudmine 1939./40. õ.-a. I poolel.

1. Keskmise edasijõudmise number: I prog.: 3,918; II prog.: 3,806; III prog.: 3,867; IV prog.: 3,420; V prog.: 3,460; Ia rk.: 3,635; Ib rk.: 3,600; Iia rk.: 3,342; Iib rk.: 3,459; IIIa rk.: 3,054; IIIb rk.: 3,339; I g.: 3,709; II g.: 3,745; III g.: 3,649.

2. Klasside järjestus keskmise edasijõudmise numbrilisel alusel paremast halvemani: I koht — I prog.: 3,918; II koht — III prog.: 3,867; III koht — II prog.: 3,806; IV koht — II gümn.: 3,745; V koht — I gümn.: 3,709; VI koht — III gümn.: 3,649; VII koht — Ia rk.: 3,635; VIII koht — Ib rk.: 3,600; IX koht — V prog.: 3,460; X koht — Iib rk.: 3,459; XI koht — IV prog.: 3,420; XII koht — Iia rk.: 3,342; XIII koht — IIIb rk.: 3,339; XIV koht — IIIa rk.: 3,054.

3. Cum laude õpilasi: I prog. — 5, II prog. — 7, III prog. — 8, IV prog. — 2, V prog. — 1, Ib rk. — 1, Iia rk. — 2, Iib rk. — 3, IIIa rk. — 2, I g. — 3, II g. — 6, III g. — 1; kokku 41.

4. Keskmise edasijõudmise number koolis: 3,597. (Seejuures väga häid — 1180, häid — 2960, rahuldavaid — 3556, puudulikke 451, nõrku — 1.)

Humanitaaringi referaatkoosolek.

Neljapäeval, 14. detsembril 1939. a. toimus Humanitaaringi korraldusel referaatkoosolek, kus õpilane Laine Kallak esitas referaadi teemal: „Huxley' vaateid inimesele ja kultuurile romaanis „Nood kultunud lehed““. Referaadi peamõtted olid kokku võttes järgmised: 1) tänapäeva tsivilisatsioon lähendab kultuuri, mille põhjuseks on inimeste mõistuse puudus; 2) nüüdisaja ebaintelligentne ja iseseisva mõtlemisvõimeta inimene kõlbab elama ainult sugharu süsteemi; 3) kunsti olemasolu pole õigustatud, sest selle õilistav mõju inimesesse on liiga väike; 4) tsivilisatsiooni labasuse vastu võitlemine on lootusetu, seepärast tuleb alistuda ja päri voolu ujuda.

Järgnevalt sai sõna oponent Linda Lausing, kes leidis et Huxley' vaated on liiga pessimistlikud. Ka muutvat kunst inimest paremaks.

Koosolijate enamus kaldus pooldama oponenti vaateid, võttes vastu järgmise lõppotsuse: tsivilisatsioonil on suur negatiivne mõju kultuurile, kuid selle vastu tuleb siiski võidelda. Samuti jõuti tulemusele, ilma seda küll eriti põhjendamata.

et praegune inimene võib hästi elada ka vabariiklik-demokraatlikus korras ja et kunsti olemasolu tuleb pooldada.

Klasside-vahelised võrkpallivõistlused.

9. dets. toimusid klasside-vahelised võrkpallivõistlused. Finaal-võistlused toimuvad peale jõulu TIIR IIIa ja TIIG III kl. vahel.

Tartu vabastamise mälestusaktus.

13. jaan. toimus hommikusel saalikogumisel aktus, kus mälestati Tartu linna vabastamist Vabadussõjas. Sellel teemal kõneles õpet. V. Käpa. Seejärel reaalk. IIIa kl. õpilane Aino Vaher luges ette Karl Partsi memuaaridest „Kas võit või surm“ katkendid „Tartu luuk“ ja „Võitlused Tähtvere väljadel“.

Klassihommikud.

1. veebr. esines klassihommikul IV prog. klass. Õpilane Lea Saag deklameeris oma luuletuse „Tuiskab lund“ ja Silvia Lepik mängis klaveril Mac Dowell'i „Vaimude tantsu“.

15. veebr. esines klassihommikul IIB reaalk. klass. Topelttertsett laulis L. v. Beethoven'i „Helide lained“ ja M. Saare rahvaviisi järgi seatud „Minu veli virsi-puu“. Siis esitasid S. Mölder viiulil Danda „Väikese viisi“ ja H. Tenno klaveril Per Ausson'i „Cresche“.

Karskushommik.

8. veebruaril toimus õpet. A. Arandi korraldusel karskushommik järgmise kavaga:

1. Karskusliidu läkituse ettekandmine. — Güm. II kl. õpilane Tammet.

2. Templirüütlite laul E. Oja. — Keskkooliõpilaste koor.

3. Karskuskõne. — Güm. II kl. õpil. Sillaots.

4. Kaitskem kodu, kaunist, karsket. E. Võrk. — Keskkooliõpilaste koor.

Abiturientide pidu.

10. veebr. toimus meie kooli ruumes abiturientide piduõhtu. Kavas oli:

I.

„Iluduskuninganna“, A. Adson'i näidendi 1. vaatus, õpet. pr. E. Toomse juhatusel. Osalised: Rein Mägraken, kingsepp — S. Sibul; emand Loviise Mägraken — L. Alari; Ellen Riismandel, ta tütar eelmisest abielust — V. Lepasson; Lia-Mia, Mägrakeste plikast-tütar — H. Ploom; Ossi Pura, kingsepa õpipoiss — H. Raidla; Max Kaplan, noor sportlane — V. Liik; reporter — L. Plaan; emand Rosenberg, kojanaime — G. Paljak.

II.

1. a) Troost. Merikanto; b) Kevade laul. A. Lemba. Laulis topelttertsett. 2. Tantsu rütm. Tantsis Hilja Ploom. 3. Danse capricce. H. Eller. Mängis klaveril Laine Kallak. 4. Vene tants. Tantsis Aino Unt. 5. Tants maskiga. Tantsis Virve Liik.

III.

Tants.

Näidend ja ka teised ettekanded õnnestusid hästi. Vaatamata külmale ilmale oli peost osavõtjaid palju.

Leedu Vabariigi aktus.

16. veebr. toimus saalikogumine Leedu Vabariigi aastapäeva puhul. Õpet. E. Valdas kõneles Leedu vabastamisest ja riigi senisest arengust. Siis esitas güm. koor leedu laulu „Haljendava rundi külvab“ ja Leedu hümn.

Prof. dr. Aleksander Lätte helitööde õhtu:

toimus Tartu II Güm. laupäeval, 17. veebr. kl. 17 järgmise kavaga:

1. Avasõna dir. J. Adamson.

2. a) Oh kallid, kaunis Põhjala.

b) Vahtijad.

Mandoliini-orkester õpet. P. Kon-sapi juhatusel.

3. Tervitus. Õpilaspere vanema abi Aino Unt.

4. a) Tule kevade.

b) Mu õnn.

Kahekorndne güm. õpilaskvartett güm. II kl. õpil. H. Roonurme juhatusel.

5. Referaat A. Lätte elust ja loomingust. Güm. III kl. õpilane A. Vanatalu.

6. a) Koju.
b) Puri.
Keskkoolide õpilaskoor õpetaja
P. Konsapi juhatusel.
7. a) Meil aiaäärne tänavas.
b) Lauliku lapseõli.
Klaveril gümn. II kl. õpil. K. Ran-
nut.
8. a) Kuldrannake.
b) Laul rõõmule.
Gümnaasiumi õpilaskoor õpet.
P. Konsapi juh.
9. Lõppsõna. Kunstiringi juhataja õpil.
H. Ploom.
- Kohale oli ilmunud ka juubilar ise, kes
suhtus ettekannetesse väga soojalt. Sama-
suguse austusavalduse osaliseks sai õpi-
laste poolt juubilar.

**Tartu Tütarlastegümnaasiumi Vilistlas-
kogu pidu-õhtu**

toimus 18. veebr. kell 19 järgmise kavaaga:

- I.
1. Etüüd f-moll F. Liszt.
Klaveril vil. O. Andrejev.
2. a) Küll koovad imekangast . Lemba.
b) Mälestus Melartin.
Laulis vil. H. Hansson.
3. Hümn päikesele
Rimski-Korsakov-Kreisler.
Viiulil pr. L. Kauri.
4. a) Kui sa tuled too mull' lilli
M. Härma.
b) Ära hülga mind . . . E. de Curtis.
Laulis hr. R. Alari.

II.

1. Deklamatsioon hr. K, Ader.
2. Pöördtants.
Tantsis vil. A. Asman.
3. Viruvalss. Jooksupolka. Kalamies.
Tantsisid progümn. II kl. õpilased
vil. P. Roove juhatusel.
4. Čardaš.
Tantsis vil. A. Oru.

III.

Tants.

Ettekanded jätsid väga soliidse ja
meeldiva mulje. Pakuti rohkesti lisapalu.
Osavõtjaid oli keskmiselt.

